

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2018. gada 5. jūnijā

Satversmes tiesa rīcības sēdē šādā sastāvā: priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

izskatījusi Satversmes tiesā saņemto ģenerālprokurora (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 62/2018),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta piekto daļu, 30. panta trešo daļu, 30.² panta trešo daļu un pārejas noteikumu 53. punktu, ciktāl tie nosaka pienākumu publiskā tirgotāja izmaksas segt visiem Latvijas elektroenerģijas galalietotājiem proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kā arī Elektroenerģijas tirgus likuma 28.¹ panta ceturto daļu, ciktāl tā nosaka pienākumu publiskā tirgotāja izmaksas, ko veido maksājumi par uzstādīto elektrisko jaudu, segt visiem Latvijas elektroenerģijas galalietotājiem, tās sadalot pa sprieguma un patēriņa līmeņa grupām proporcionāli ieņēmumu fiksētajai daļai no sistēmas pakalpojumiem, (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam un 105. panta otrajam teikumam.

2. Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta (Elektroenerģijas ražošana koģenerācijas stacijās, kuru uzstādītā elektriskā jauda nepārsniedz četrus megavatus) piektā daļa citstarp noteic, ka saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma izmaksas sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus. Kompensējamo

izmaksu aprēķinot, ņem vērā likumā par vidēja termiņa budžeta ietvaru noteikto valsts budžeta dotāciju obligātā iepirkuma komponentu apmēra mazināšanai.

Šā likuma 28.¹ panta (Elektroenerģijas ražošana koģenerācijas stacijās, kuru uzstādītā elektriskā jauda ir lielāka par četriem megavatiem) ceturtnā daļa paredz: „[...] Izmaksas, ko veido maksājumi par uzstādīto elektrisko jaudu, sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji, un tās tiek sadalītas pa sprieguma un patēriņa līmeņa grupām proporcionāli ieņēmumu fiksētajai daļai no sistēmas pakalpojumiem, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus. [...] Galalietotāji, kas pieslēgti sadales sistēmām, kurām ir mazāk par simt tūkstošiem lietotāju, sedz publiskā tirgotāja izmaksas par uzstādīto elektrisko jaudu, piemērojot tās sadales sistēmas operatora attiecīgai sprieguma pakāpei un tai lietotāju grupai noteiktos maksājumus, kurai ir pieslēgti vairāk par simt tūkstošiem lietotāju.”

Savukārt minētā likuma 30. panta (Saražotās elektroenerģijas pirkšana un pārdošana, izmantojot atjaunojamus energoresursus) trešā daļa citstarp noteic, ka iepirkuma izmaksas sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus. Kompensējamo izmaksu aprēķinā ņem vērā likumā par vidēja termiņa budžeta ietvaru noteikto valsts budžeta dotāciju obligātā iepirkuma komponentu apmēra mazināšanai.

Atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 30.² panta (Atbalsts energoietilpīgiem apstrādes rūpniecības uzņēmumiem) trešās daļas otrajam teikumam izmaksas, kas radušās šā panta pirmajā daļā noteikto samazināto līdzdalību izdevumu kompensēšanai, sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kompensējot publiskajam tirgotājam ar samazināto līdzdalību saistītos izdevumus.

Saskaņā ar šā likuma pārejas noteikumu 53. punktu publiskais tirgotājs atsevišķi uzskaita tās elektroenerģijas apjomu un izmaksas, kura iepirkta saskaņā ar šo pārejas noteikumu 52. punktu (attiecībā uz ražotājiem, kas elektroenerģijas ražošanai izmanto atjaunojamus energoresursus un kas uzsākuši darbību pirms šā likuma spēkā stāšanās un nav izmantojuši šā likuma 30. panta 1.¹ daļā noteiktās tiesības). Šā iepirkuma izmaksas sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji proporcionāli elektroenerģijas patēriņam, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā ģenerālprokurora pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;

- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 5. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu par likuma atbilstību Satversmei ir ģenerālprokuroram. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu.

6. Pieteikumam, kuru iesniedz ģenerālprokurors, ir jāatbilst Satversmes tiesas likuma 18. pantā noteiktajām prasībām. Pieteikumā ir norādīts Pieteikuma iesniedzējs, institūcija, kas izdevusi apstrīdētās normas, prasījums Satversmes tiesai un lietas faktisko apstākļu izklāsts. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā par lietas ierosināšanu jānorāda tā juridiskais pamatojums. Proti, Pieteikuma iesniedzējam ir pienākums sniegt konkrētus juridiskus argumentus tam, ka apstrīdētās normas neatbilst katrai pieteikumā minētajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

6.1. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta piektajā daļā, 30. panta trešajā daļā, 30.² panta trešajā daļā un pārejas noteikumu 53. punktā noteiktais pienākums publiskā tirgotāja izmaksas segt visiem Latvijas elektroenerģijas galalietotājiem proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kā arī Elektroenerģijas tirgus likuma 28.¹ panta ceturtajā daļā noteiktais pienākums publiskā tirgotāja izmaksas, ko veido maksājumi par uzstādīto elektrisko jaudu, segt visiem Latvijas elektroenerģijas galalietotājiem, tās sadalot pa sprieguma un patēriņa līmeņa grupām proporcionāli ieņēmumu fiksētajai daļai no sistēmas pakalpojumiem, neatbilst Satversmes 91. pantam un 105. panta otrajam teikumam.

6.2. Attiecībā uz apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. pantam Pieteikuma iesniedzējs vispārīgi norāda, ka visi elektroenerģijas galalietotāji atrodas vienādos un pēc rēķina apmaksas kritērija salīdzināmos apstākļos, tomēr apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret šīm personām, un šādai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, nav leģitīma mērķa, kā arī ir pārkāpts

samērīguma princips, pieļaujot diskrimināciju. Pieteikumā ir citēta virkne Satversmes tiesas praksē un tiesību doktrīnā izteikto atziņu gan attiecībā uz Satversmes 91. panta pirmo, gan arī otro teikumu.

6.2.1. Izvērtējot kādas normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, nepieciešams noskaidrot: pirmkārt, vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; otrkārt, vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi; treškārt, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 10. punktu*). Satversmes tiesa ir atzinusi, ka viena kopīga pazīme pati par sevi ne vienmēr var kalpot par pietiekamu argumentu, lai konstatētu, ka divas personu grupas atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu*). Ja nav iespējams konstatēt personas (personu grupas), kas atrastos vienādos un salīdzināmos apstākļos, tiesvedība Satversmes tiesā nav iespējama (*sal. ar Satversmes tiesas 2017. gada 6. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-10-01 16. punktu*).

Lai gan pieteikumā ir norādīts, ka visi elektroenerģijas galalietotāji atrodas vienādos un pēc rēķina apmaksas kritērija salīdzināmos apstākļos, tomēr pieteikumā nav ietverti juridiski argumenti tam, kāda tiesiskā nozīme vienādu un salīdzināmu apstākļos noteikšanā publiskā tirgotāja izmaksu segšanas kontekstā ir Pieteikuma iesniedzēja norādītajai kopīgajai pazīmei. Proti, tam, ka publiskā tirgotāja izmaksas sedz visi elektroenerģijas galalietotāji un šajā personu grupā ietilpst visas personas, kuras ik mēnesi saņem un apmaksā elektrības rēķinu, taču starp tiem ir arī tādi galalietotāji, kuri saņem valsts atbalstu.

Pieteikumā nav arī norādīts juridiskais pamatojums tam, kādā veidā apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret personām, kas varētu atrasties vienādos un salīdzināmos apstākļos. Pieteikuma iesniedzējs vērš uzmanību uz to, ka patērētāji ir spiesti apmaksāt dotēto elektroenerģiju atkārtoti – gan kā elektrības lietotāji, gan kā pakalpojumu saņēmēji vai preču pircēji. Apgalvojums, ka „atjaunojamās elektroenerģijas ražotājiem un koģenerācijai ir piešķirtas selektīvas priekšrocības” nav uzskatāms par juridisko pamatojumu tam, ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi.

Konstatējot atšķirīgo attieksmi, ir jānoskaidro, vai tā ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu, proti, „saskaņā ar likumu” (*sal. ar Satversmes tiesas 2016. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. 2015-11-03 20. punktu*). Savukārt, argumentējot apstrīdēto normu neatbilstību samērīguma principam, pieteikuma iesniedzējam ir jānorāda šādi apsvērumi: 1) vai likumdevēja

lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, tas ir, vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai likumdevēja darbība ir samērīga jeb atbilstoša, tas ir, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 12. punktu*). Pieteikumā nav norādīti juridiski argumenti arī tam, vai iespējamā atšķirīgā attieksme ir noteikta ar likumu, un tam, kāpēc tā pārkāptu samērīguma principu.

Faktisko apstākļu, tiesību normu, kā arī tiesu nolēmumos un tiesību doktrīnā ietverto atziņu izklāsts pats par sevi nav uzskatāms par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta izpratnē. Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Līdz ar to pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

6.2.2. Pieteikuma iesniedzējs arī uzskata, ka apstrīdētās normas pārkāpj diskriminācijas aizliegumu un neatbilst Satversmes 91. panta otrajam teikumam. Pieteikumā ir norādīts, ka, piešķirot atsevišķai komersantu grupai privilēģijas saņemt savas komercdarbības finansiālu atbalstu, kuru rezultātā sniedz visa sabiedrība, tiek pieļauta sabiedrības diskriminācija.

Diskriminācijas gadījumā atšķirīga attieksme ir balstīta uz noteiktiem aizliegtiem kritērijiem (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-25-01 7.1. punktu*). Kritēriji, kas veido Satversmes 91. panta otrā teikuma saturu, ir dažādi. Proti, minēto kritēriju izmantošanas attaisnojāmība var atšķirties, ņemot vērā gan katra kritērija specifiku, gan arī konkrētās lietas faktiskos apstākļus. Pastāv arī tādi kritēriji, uz kuru pamata atšķirīga attieksme nevar tikt pieļauta. Tādējādi arī to izmantošana nav attaisnojama. Pie šādiem kritērijiem var pieskaitīt, piemēram, sociālo izcelsmi, piederību pie noteiktas rases vai pasaules uzskatu (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.2. punktu*). Aizliegto kritēriju katalogs atspoguļo sabiedrības izšķiršanos par to, kādas atšķirības starp tās locekļiem nav pieļaujamas kā atšķirīgas attieksmes pamats. Ja atšķirīgā attieksme balstīta uz kādu no kritērijiem, kas ietverti aizliegto kritēriju katalogā, tās attaisnojums vai nu vispār nav iespējams, vai arī ir iespējams tikai izņēmuma gadījumā (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punktu*).

Pieteikumā nav norādīts, uz kādu no kritērijiem, kas būtu uzskatāms par aizliegtu vai nepieļaujamu, izskatāmajā gadījumā varētu būt balstīta atšķirīgā

attieksme. Tāpēc pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam un pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

6.3. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Satversmes 105. panta otrais teikums „nedod tiesības iekasēt no sabiedrības finanšu līdzekļus, lai uzturētu īpašumu”. Apstākļi, ka personas īpašumā ir ražošanas iekārtas, nedodot tiesības tās uzturēt uz sabiedrības rēķina.

Satversmes 105. panta otrais teikums nosaka: „Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm.” Pieteikumā nav norādīts tas, kādus pienākumus apstrīdēto normu kontekstā minētā Satversmes norma uzliek likumdevējam, un nav sniegti juridiskie argumenti tam, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. panta otrajam teikumam.

Līdz ar to pieteikums arī šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un 7.¹ daļu, Satversmes tiesa

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc ģenerālprokurora pieteikuma (pieteikums Nr. 62/2018).

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele